

V »Neuösterr. Revue« piše nadučitelj A. Schwarz o »Vprašanju šolske izobrazbe v Avstriji«: »Pri novi ureditvi razmer se ne sme pozabiti posebno na ljudsko šolstvo; saj sloni vendar uspeh in blagobit vsake države v pretežni večini od višje ljudskošolske naobrazbe. Kultura kake države se ne kaže v tem, da dosežejo pičli visoki in bogati sloji najvišjo — v sedanjih časih — mogočo izobrazbo, ampak v tem, kako globoko in široko je prodrla enaka mera izobrazbe v vse sloje naroda. Da moramo to v ostankih podunavske monarhije še precej popraviti, dokazujejo sledeče statistične številke: Od 1000 ruskih vojakov jih ne zna 617 niti brati niti pisati (so analfabeti), od 1000 srbskih 434, od 1000 avstroogrskih 220, od 1000 belgijskih 92, od 1000 francoskih 30, od 1000 italijanskih 306, od 1000 švicarskih 3; nasprotno pa odpade v Nemčiji šele na vsakih 2000 vojakov en analfabet. V tem spoznamo pravzaprav neverjetno resnico, da vlada v Avstroogrski še velika mizerija glede šolstva. Kaj izvršujejo Ogrji v tem oziru, mi ni znano, da pa je Avstrija jako udeležena pri 22 vojaških analfabetih od sto vojakov, potrjujejo sledeče številke: Od 100 oseb v starosti nad 10 let je analfabetov v sudetskih deželah 2:6, v alpskih 3:87, v kraških 33:16, v karpatskih 41:8. Če delimo prebivalstvo jezikovno, so Čehi z 2:18 analfabeti na prvem mestu, njim slede šele Nemci s 3:12, ker spadajo okrožja nemškega jezika: okrajji Mure s 15, voitsberški s 14, judenburški z 19 na Štajerskem; voitsberški s skoro 20 in šentiviški (St. Veit) s skoro 17 analfabeti na Koroškem in ti so večinoma v gorah ter vplivajo zato tako na odstotke (pisal je to Nemec!). Nemcem slede Italijani z 10 analfabeti, kar tiči zopet v slabih šolskih razmerah južne Tirolske in skrajno nezadostni ljudski izobrazbi v Furlaniji, v Istriji in v Dalmaciji. Nato pridejo Slovenci z 14:6 in Poljaki s 27:6 analfabeti; Romuni v Bukovini z 60, Rusini v Galiciji in Bukovini z 61 analfabeti so še vedno na boljšem kot pa Hrvatje v Dalmaciji in v Istri, ki imajo popolnoma zanemarjeno šolstvo in njih razmerje presega 63 analfabetov od 100; zaradi strašnih razmer v avstrijskem šolstvu so padli skoro pod nivo ljudske izobrazbe. Še razmerje med ruskim vojaštvom je boljše kot hrvaško (61:7 %). Tu vidimo torej, da se dviga vsa šolska izobrazba na severu, in opazimo, da pada na vzhodu in na jugu. Najvišjo stopnjo doseže na Češkem.

Temu poročilu dostavlja uredništvo: Ta in še mnogo drugih statistik nam dovolj jasno kaže, da smo — dasi jako ovirani od vlade — precej zanemarili šolstvo. Popravimo torej vse, kar se še da popraviti, in sledimo drugim severnim narodom, da jih dosežemo! 14:6 ni prav nič razveseljiva številka za Slovence — baje najkulturnejši narod med Jugoslovani. Dela bo tu še veliko, veliko. Pri vsem tem delu pa ne smemo pozabiti na Hrvate, posebno v Liki, Istri in Dalmaciji, ker je za vso Jugoslavijo sramota, da ima v sebi najbolj zaostali narod v Avstriji in da se ne zmenijo prav nič zanj. Hrvate so zatirali Madžari, sedaj naj jih zatiramo še mi!? In sami naj se zatirajo!? Skoro nismo vredni biti »najkulturnejši med Jugoslovani«! Povsod že začnemo z delom za ljudsko šolstvo, pri nas pa odstavljajo le profesorje in učitelje, drugega pa nič! Dela bo dosti! Manjka le poguma...

Res je, kar pravi »Naprej«, da bo tu še veliko, veliko dela in da pri tem delu ne smemo pozabiti Hrvatov. Po naših mislih bi storile šolske oblasti prav, če bi uredbo tega dela prepustilo učiteljskim organizacijam, oziroma bi jih pozvale, da se vsaj načrtoma lotijo tega dela. Pri nas pa le odstavljajo profesorje in učitelje, pravi »Naprej«. Deloma je to res, a res je tudi, da ostanki iz prejšnje dobe zatiralec naše narodne kulture, ki ji ustvarja podlago narodno (ljudsko) šolstvo, še vedno nečajo v kraj, ampak trdovratno stoje na tistih mestih, kakor da hočejo pokazati s tem, da jim ni nič do novega, mladega in čilega življenja na polju našega zaostalega in zatiranega šolstva, temveč da jim je več do sebe, nego pa do stvari same. Ta greh ni greh učiteljstva, ampak ono čuti njegovo pezo na svojih močeh, ki se spričo takih razmer ne morejo razviti v svobodnem razmahu, kakor bi bilo to nujno potrebno. Ti ostanki iz prejšnjih dob — naš list je že dovolj pisal o njih! — moré našega duha, da se ne more povzpeti do tistega razpoloženja zadovoljnosti, ki ga je treba tudi vsakemu kulturnemu delavcu, ako se hoče z veseljem in navdušenjem posvetiti svojemu delu. Hudo je robovanje pod tako duševno depresijo! Naša javnost bi se morala veliko bolj brigati tudi za to važno poglavje. Iz javnosti bi mo-

ral priti pritisk, ki bi se mu v dobi demokracije in samoodločbe morala vdati vsaka oblast, ako ji polagamo na dan, da mora žrtvovati osebe, ako hoče koristiti stvari! Tukaj ne more biti pogajanj in kompromisov!

V »Naprej« z dne 9. t. m., št. 282., prijavlja tov. E. Oangl na gorenji dostavek »Naprejevega« uredništva pojasnilo, rekoč: V sobotnem »Napreju« bremi referat o kulturni izobrazbi narodov nekdanje Avstrije. Koncem tega referata stoji zapisano: »Povsod že začnemo z delom za ljudsko šolstvo, pri nas pa odstavljajo le profesorje in učitelje, drugega pa nič! Dela bo dosti! Manjka menda le poguma...« Temu nasproti pripominjam, da je Zaveza jugoslovanskega učiteljstva izvolila poseben odsek za preosnovo našega šolstva. Ta odsek deluje že skoro leto dni in je v glavnem s svojim delom že gotov. V temeljnih obrisih in smernicah je obsejni načrt novega zakona že izdelan; treba mu je le še podrobne izvedbe. — Da se to delo pospeši in za vso Jugoslavijo enotno in obvezno izvrši, smo Narodni vladi SHS v Ljubljani nasvetovali v posebnem spomeniku z dne 2. novembra t. l. v 6. točki to-le: »Z ustanovitvijo lastne države je postalo vprašanje našega šolstva, ki je iz vzgojevalnih ozirlov sploh že dlje časa pereče, iz ozirlov na narodne potrebe tako važno, da vidi naše učiteljstvo v vprašanju preustrojitve vsega našega šolstva v enotno narodno šolstvo eno najvažnejših točk naloge pri naši narodni ureditvi. Da pa bo mogoče to vprašanje od strokovnjakov skupno obdelati, prosti učiteljstvo, da skličejo narodne vlade SHS v ta namen konferenco odposlancev vseh SHS osrednjih ljudskošolskih, meščanskošolskih, srednješolskih in visokošolskih organizacij, ki naj na skupnem posvetovanju določijo temeljna načela za izdelavo okvirnega zakonskega načrta našega šolstva in obče narodne vzgoje ter izvoli izmed sebe enketo, ki na podlagi temeljnih načel izdelata okvirni zakonski načrt.« — Učitelji so torej že storili svoje; ako pa je naša ali katera druga vlada v Jugoslaviji glede tega že kaj ukrenila, mi ni znano.

Društvo učiteljev slov. obrtnonadaljevalnih šol.

V 27. številki »Učit. Tovarisa« povprašuje nekdo, kaj je z imenovanim društvom. V pojasnilo sledeče! Društvo je bilo ustanovljeno dne 31. decembra 1914. leta in je bil takratni odbor sestavljen tako-le: Drag. Humeč, načelnik; Maks Hočevar, tajnik; Fran Rant, blagajnik; Julij Slapšak, Matej Mikuš, Fran Pristovšek, Anton Likozar, Fran Skulj, odborniki; Alojzij Novak, Vendelin Sadar, pregled. računov. Društvo je obsegalo 34 šol s 116 učitelji. V letu 1914. je imelo dne 1. febr. odborovo sejo na Zidanem mostu, kjer je bilo podanih več važnih resolucij in nasvetov, n. pr. o enakomerni ureditvi plač, o rednih konferencah obrtnonadaljevalnih učiteljev, o odpravi večernega pouka, o zbiranju gradiva za učne knjige itd. Imeli smo najboljšo voljo pričeti z rednim in vztrajnim delom. Čutili smo pa takoj, da nismo našli milosti pri ljudeh, ki so hoteli tiste čase prav vsako začeto delo razdeliti v katoliško in nekatoliško. Vsakdo ve, da se ni takrat dalo dopovedati, da strokovno društvo ne more imeti političke barve, in da je lahko vsak član te ali one vere ali karkršnegakoli političkega prepričanja. Je to naš greh, ki se ga še do danes nismo iznebili. Društvo bi se tega sicer ne bilo strašilo, a dogodilo leta 1914., ki so pokopali toliko namer, so bili tudi vzrok, da je zapadlo društvo v brezdelje. S tem pa ni rečeno, da bi se z delom sedaj ne smelo zopet pričeti. Nepotrebno bi bilo ustanavljati novo društvo in zato pozdravljamo nasvet, naj bi se sestali društveniki o božičnih počitnicah v Ljubljani. Ker pa ne vemo, kdaj in kje, ne moremo v tem oziru določiti, preden ne izvem iz »Tovarisa«, kdaj bo sploh učiteljski sestanek v Ljubljani. Treba bi bilo torej pravočasno sporočiti kraj in čas v dnevnikih.

D. H.

Iz Jugoslavije.

— **Povez vsem brezposelnim!** Narodna vlada SHS v Ljubljani je sklenila, da je urediti na vseh okrajnih glavarstvih in mestnih magistratih avtonomni mest na vsemju Narodne vlade SHS v Ljubljani evidenco brezposelnih delavcev, delavk, nastavljenecv in nastavljenk. — V to svrhu se ustanove posebni evidenčni uradi za brezposelne na okrajnih glavarstvih in mestnih magistratih. — Vsak brezposelni delavec, delavka, nastavljenec in nastavljenka se naj od 9. decembra t. l. dalje do preklica oglasi osebno ali pismeno pri svojem okrajnem

glavarstvu ali magistratu v evidenčni pisarni za brezposelne in odda tam naslednje podatke: svoje ime, bivališče, domovinsko občino, rojstno leto, poklic, od kdaj brez posla, kje, v katerem obratu nazadnje zaposlen in s kako plačo, kdaj odpuščen od vojakov, izobrazba v stroki, dovršene šole, znanje jezikov, druge sposobnosti, za kakšno službo pripravljen. — Morebitne pritožbe je javiti po-verjeništvu za socialno skrb v Ljubljani, oddelek za brezposelne.

— **Agneza Zupanova** †. Dne 9. t. m. je umrla po daljšem bolehanju tovarišica Agneza Zupanova, učiteljica na šent-jakobski dekliški osmerazrednici v Ljubljani, sestra papeževega komornika g. Toma Zupana, stara 66 let. — O vrli, značajni kolegini in vedno zavedni jugoslovanki priobčimo v prihodnji številki nekrolog. — Bodi ji ohranjen blag spomin!

— **Socialistična družba.** Socialistična omladina, ki si je pred letom ustanovila književno podjetje »Slovensko Socialno Matico«, ki izdaja socialistično revijo »Demokracija«, je izpopolnila svojo organizacijo z ustanovitvijo društva »Socialistična družba« v Ljubljani. Delokrog društva se razteza čez vse slov. ozemlje. Društvo hoče biti zbirališče slovenskih socialistov — intelektualcev in hoče proučevati in propagirati jugoslovanski socializem. Na ustanovnem občnem zboru je bil izvoljen naslednji odbor: Dr. Dragotin Lončar, predsednik; dr. Milan Korun, podpredsednik; dr. Milan Lemež, tajnik; Milan Jaklič, blagajnik; inž. Alojzij Štebl, gospodar; Albin Prepeluh in Ivan Kocmur, namestnika. Mesečna članarina 10 K za ljubljanske člane, 2 K za izvenljubljanske. Dopolne je pošiljati na Sodno ulico 1./III. Dokler ne pride v Ljubljano dr. Lončar, vodi predsedniške posle dr. Korun.

— **Za učit. podporni sklad** se je nabralo pri zadnjem zborovanju Konjiškega učit. društva 145 K, in sicer so darovali: Ferdo in Silva Bobič 20 K, Janko in Pavla Kržič 20 K, Anton Brumen 10 K, Karel in Amalija Mravljak 20 K, Minka Bezaleja 10 K, Franc Golež 10 K, Adalbert Hren 10 K, Serajnikova Liza 10 K, Sabina Serajnikova 5 K, Antonija Režabekova 10 K, Ivan Wolmer 10 K, Marija Pleškova 10 K, Marija Pleškova, blagajničarka. — **Umrla je** v Ljubljani gospa Jospina Medičeva, mati našega tovariša Hinka Mediča, učitelja v Trstu. — Blagi pokojnici ljub spomin, tovarišu Mediču naše sožalje!

— **S poukom srbo-hrvatskega jezika** je pričel tovariš Dragotin Kveder, učitelj v St. Jurju ob Južni železnici, in sicer v učni sobi 4. razreda. — Kdor se v St. Jurju in okolici zanima za ta pouk, naj se zglopi pri imenovanem tovarišu!

— **Manifestacije v Zagrebu.** Iz Zagreba brzojavljajo z dne 3. t. m.: Danes dopoldne so se vršile po mestu velike manifestacije dijaške mladine ob priliki ujednjenja. Zbralo se je nad 15.000 glav dekčkov in deklic. Okrašeni so bili z narodnimi barvami, ameriškimi zastavami in francoskimi trobojnicami. Vzklkali so kralju Petru, prestolonasledniku in združeni Jugosloviji. Meščanstvo je mladino živahno pozdravljalo. Zagreb je ves v zastavah. Iz drugih hrvatskih mest tudi prihajajo poročila o manifestacijah in proslavi narodnega ujednjenja.

— **Iz St. Vida nad Vipavo** nam poročajo: Italijani so zasedli tudi našo vas. Šolski pouk je popolnoma prenehal. Učiteljstvo namreč ne sme poučevati v slovenskem jeziku, ampak smelo bi le v italijanski. V čisto slovensko ljudsko šolo naj bi kar čez noč uvedli samoučiteljski učni jezik! To je naravnost blazno!

— **Mestni dekliški licej v Ljubljani** je zopet pričel z rednim poukom v ponedeljek, dne 9. t. m. Pouk se pa vrši le od IV. razreda naprej. Drugi razredi začno s poukom šele po Novem letu.

— **Preizkušnjo o učni usposobljenosti** za obče ljudske in meščanske šole v novembrovem terminu so napravili v Ljubljani: a) Za meščanske šole iz I. skupine z nemškim učnim jezikom Avgust Šilih, učitelj v St. Pavlu pri Preboldu na Štajerskem. Dopolnilni izpit iz nemščine Adela Zajčeva, učiteljica v Ljubljani. — b) Za obče ljudske šole: 1. S slovenskim in nemškim učnim jezikom: učiteljice Ahačičeva Albina v Trebnjem, Andrejčičeva Ema v Stopičah; Brežnikova Ana v Črnomlju, Bučarjeva Valentina v Kostanjevici, Celarjeva Marija v St. Jurju, Gradičarjeva Jospina v Srednji vasi, Hauptmanova Marija v Zagorju ob Savi, Hladnikova Gabrijela v Mirni peči, Jebačičeva Amalija v Radečah pri Zidanem mostu, Jagličeva Jospina v Kranjski gori, Jenkova Marija v Laporju, Jurmanova Marija v Ljubljani, Klemenčičeva Ivana v Mostah pri Ljubljani, Klovjarjeva Štefanija v

Šmarju pod Ljubljano, Kodermanova Ana v Rudolfovem, Korošičeva Ljudmila v Besnici, Kosova Antonija v Repnjah, Kovačičeva Marija v Celju, Kunstlova Ana v Ljubljani, Levstikova Marcela v Košani, Lindtnerjeva Alfonza v Gori, Lobetova Marija v Gradacu, Mafičeva Julija v Bojancih, Masletova Ivana v Ljubljani, Megličeva Sabina v Sevnici, Mlakarjeva Marija v Selcih, Močnikova Pavla v Skofji Loki, Možinova Albina v Semiču, Perkova Marija v Dobovcu, Petelinova Ana v Trstu, Plevnikova Katarina v Sinjem vrhu, Povalejeva Ljudmila v Novi cerkvi na Štajerskem, Rakovčeva Cirila v Hotederšici, Ramovševa Antonija v Zagorju na Krasu, Sadarjeva Gabrijela v Ljubljani, Severjeva Alojzija v Minjah, Splichalova Judita v Podbrezju, Sturmova Ana v Idriji, Sušnikova Marija na Mirni, Spanova Marija na Dobrovi, Tavčarjeva Ana v Smartnem pri Kranju, Tschadova Elza v Ljubljani, Vidrova Ljudmila v St. Vidu nad Ljubljano, Zorkova Angela v Ljubljani, Zorževa Angela v Ljubljani. 2. S slovenskim učnim jezikom: Porentova Antonija v Vrhopolju. 3. Z nemškim učnim jezikom: Friessova Elvira v Beli peči in Krennerjeva Marija v Kočevju. — Posebno preizkušnjo za ljudske šole s slovenskim učnim jezikom je napravil učitelj Mesojedec Bogomir iz Device, Marije v Polju, za francoski jezik Ovsečeva Kristina, učiteljica v Ljubljani, s slovenskim in nemškim, Götzeva Jospina, abiturientinja v Ljubljani, pa z nemškim učnim jezikom. — Stiri kandidatkinje, ki so se bile prijavile k preizkušnji, niso prišle.

— **Kmetijska šola na Grmu pri Novem mestu** priredi tudi prihodnje leto sadjarski in viničarski tečaj za mladeniče, ki se hočejo praktično izvežbati v sadjarstvu ali pa vinarstvu. — **Sadjarski tečaj** bo trajal od 15. februarja do 15. maja 1919. Sprejme se 12 vajencev v starosti od 15 let dalje. Sadjarski vajenci dobijo brezplačno hrano in stanovanje, v denarju pa 10 K na mesec. — **Viničarski tečaj** bo trajal od 15. februarja do 31. oktobra 1919. Sprejme se 8 vajencev v starosti od 15 let naprej. Viničarski učenci dobijo istotako brezplačno hrano in stanovanje na zavodu, v denarju pa 10 K na mesec. — Prošnje za sadjarski in viničarski tečaj je vlagati pri ravnateljstvu Kmetijske šole na Grmu pri Novem mestu najkasneje do 1. januarja 1919. Prošnjam je priložiti izpustnice ljudske šole in krstni list ali pa domovnico.

— **Pri Sv. Lenartu v Slov. goricah** je v nedeljo, 17. pret. mes., krajni Narodni Svet prevzel občinske posle ter odstavil nemškutarsekga župana Sollaga. Županske posle vodi kot vladni komisar nadučitelj Kopic. Ob tej priliki so izobesili slovenske zastave na javnih poslopjih, med temi tudi na Sulferajnski šoli.

— **Šolstvo na bivšem Štajerskem.** V posebnem izdanju »Učit. Tovarisa« z dne 4. novembra 1918 je objavljena spomenica, ki so jo izročili zastopniki Zaveze jugoslovanskega učiteljstva in Slomškove Zveze Narodni vladi SHS in katera je sestavljena na podlagi skupne seje obeh imenovanih organizacij. Slično spomenico naj bi sestavila Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na bivšem Štajerskem in jo izročila vladi, da ta na poklicanem činiteljem pooblastilo v uspešno delovanje na polju narodnega šolstva na Štajerskem. — Treba nam je posebno ob mejah narodno zavednih nadzornikov in učiteljev. V nekaterih obmejnih šolah na Štajerskem se še sedaj v posameznih razredih poučuje v nemškem jeziku, šolski voditelji poslujejo nemški in učiteljstvo, tudi slovensko, po stari navadi obče med seboj pred šolsko mladino le v nemškem jeziku, tako da naša mladina sliši od strani učiteljev le nemško govorico in dvomi, li pripada k Jugoslaviji ali k nemški republiki. Zakaj se pusti učiteljstvo, ki je dosedaj tako nasprotovalo našim narodnim težnjam in nam hotelo šole brezobzirno ponemčiti, še nadalje pri nas, ko je škoda za vsak dan, ki ga zamudimo pri narodni vzgoji naše mladine? (Glede nadzornikov in nove razdelitve nadzorovalnih okrajev je Zveza že storila svojo dolžnost. Op. uredn.)

— **Shod aktivnega in vpokojenega učiteljstva** z ozemlja, ki so ga zasedli Italijani, se je vršil dne 7. t. m. pri Novem svetu v Ljubljani. Udeležilo se je shoda okrog 80 učiteljev in učiteljic. — Sklica telj tov. E. Oangl pozdravi navzoče in poudarja, da je namen današnjega sestanka moralnega in materialnega značaja, ter pozivlja tovariše, da se tostvarno oglašajo k besedi. — Tovariš Fr. Erjavec poroča, da so učitelji-častniki, zbrani na sestanku dne 30./XI. t. l. sklenili resolucijo, v kateri zahtevajo enkratno izplačilo 3 mesečne odpravnine, dovoljenje sredstev za nakup obleke, perila in drugih potrebščin pri vojaškem skladišču po cenah določenih za vojaštvo. Omenja, da

je deputacija pri poverjeništvu za vojno obrambo dosegla deloma vse, vendar se jim končna rešitev sele naznani. — 1. ov. Copic poudarja, naj bi se pri nameščanju upostevali v prvi vrsti učitelji invalidi, potem učitelji vojniki in slednjič častniki, ker ti slednji so imeli ugodnosti pri vojakih. Daje omenja, naj se zahteva tudi za vse druge učitelje vojaške odpravnine, nakar pripomni tov. Erjavec, naj se s to zahtevo počaka, dokler se ne uredi zadeva za učitelje častnike in bi se to stvarno ukrepa po sestanku v sredo. — 1. ov. Jurjevčič pripomni, da je on danes prejel plačo na tukajšnji Narodni vladi, kjer se mu je reklo, da za ta mesec dobi plačo tu, vnaprej pa ga bodo plačali Italijani. — 1. ov. Furlani omeni, da je za sezansko učiteljsko, ki se sedaj nanaja doma v okraju, dobil plačo nadzornik Kante na Narodni vladi, le za nas se niso doslej pobirali merodajni čimtelji. — Istrski tovariš Lavrencic vpraša, kje naj zahteva istrski učitelji svoje place, ker istra spada k Zagrebu? — 1. ov. Gangl poda pojasnila, da vsak tovariš lahko dobi plačo na Narodni vladi, ako se izkaže, da je učitelj. Ker je pa mnogo takih, ki ne posejajo potrebnih listin za dokaz, sem prinesel pole za katastrofe učiteljske, ki jim naj vsak izpolni. V to vprašalno polo (kataster) naj vsak označi zastanke na plači in draginski dokladi, z eno besedo, vse prejemke, ki so mu bili od bivše Avstrije po dez. in drž. zakonih zajamčeni. Na podlagi teh podatkov se sestavi seznam, ki se mu prilože katastrofi. Izvoli naj se deputacija, ki predloži omenjeni seznam s primerno resolucijo poverjeništvu za uk in bogocastje, ki jo zahteva iz bednega obupnega stanja. — Nato se razdele pole med navzoče s pripombo, naj vsak upravičene s katastrofo odda tudi glasovnico za volitve v višji deželni šolski svet. — Tov. Copic predlaga nato resolucijo: »Vsemu aktivnemu in upokojenemu učiteljsstvu, ki je prejelo dohodke od oblastev v krajih, ki so sedaj zasedeni po Italijanih, naj se izplačajo plače in vse doklade z draginske doklade vred za leto 1918 in dalje na »Narodni vladi« v Ljubljani. — Tov. Sila predlaga v deputacijo tovariše Gangla, Furlanija in Strnada ter tovarišico Jugovo. — Resolucija je bila s predlogom tov. Sile vred soglasno sprejeta. — Tovariš Gangl omeni končno, da bodo s 1. januarjem 1919 plače aktivnega in vpok. učiteljskega za vso Jugoslavijo gotovo enotno regulirane za prehodno dobo. Z hvali se za udeležbo in zaključil sestanek. — Pretekli torek je bila deputacija na poverjeništvu za uk in bogocastje. Poročevalec g. dr. Skaberne je deputaciji pojasnil vsebino tozadevne vladne naredbe, ki jo pričujemo na prvi strani današnjega lista. Vse prizadeto učiteljsstvo bo določenega dne pozvano na Narodno vlado, kjer mu bodo plače nakazane.

— **Umrla je** v Jesenicah na Gorenjskem gospa Rozalija Schiffrerjeva, roj. Klinarjeva, nagloma na španski bolezn, stara komaj 30 let. Pokojnica je bila soproga tovariša Egidija Schiffrerja. Bila je plemenita, zavedna slovenska žena, polna ljubeče skrbi do svojega tihega doma, do svojega soproga in do sina edinca Živka. Bodi ji ohranjen blag spomin! Preostalim naše iskreno sožalje!

— **Zavod za gluhome** v Ljubljani. Narodna vlada je sklenila, da otvori zavod za gluhome v Ljubljani dne 1. januarja 1919, in sicer za 50 gojencev.

— **Uradniške legitimacije za vožnjo po železnih cestah.** Dosedanje uradniške legitimacije za znižano vožnjo po državnih železnicah ostanejo v veljavi tudi za leto 1919. Veljavnost legitimacij podaljša, odnosno izda nove legitimacije vsako poverjeništvu za uradnike svojega oddelka.

— **Deželni muzej v Ljubljani** ostane zaradi pomanjkanja kuriva zaprt do preklica.

— **Na kmetijski šoli na Grmu pri Novem mestu** je popolniti službo strokovnega učitelja za vinarstvo in sadjarstvo s prejemki VII. plačilnega razreda, veljavnega za deželne uradnike, t. j. letno plačo 2200 K, aktivitetno doklado v letnem znesku 672 K ter s pravico do napredovanja po določilih deželnozborskega sklepa z dne 16. januarja 1909. — Prosilci za to službo morajo dokazati, da so dovršili kako srednjo vinarsko in sadjarsko šolo ter da so si pridobili izpričevalo učne usposobljenosti za vinarsko in sadjarsko stroko. Določene prošnje, ki jih je opremiti tudi z dokazili o starosti, o dosedanjem praktičnem delovanju, o državljanstvu SHS ter o znanju slovenskega ali srbohrvat-

skega jezika, naj se predlože do 5. januarja 1919 komisiji za začasno vodstvo in likvidacijo deželne uprave v Ljubljani.

— **Imenovan je** začasno dr. Mirko Božič, absolviran pravnik in modroslovec, za konceptnega praktikanta pri višjem šolskem svetu.

— **Učiteljske plače za december 1918.** Solam na Kranjskem, ki se niso prejele od poste nakazil za decembrske plače, bo le-te izplačal na dokaz plačilni list pristojni davčni urad, ki mu bo izplačane vsote takoj povrnil, čim dojdejo nakaznice. Davčni uradi imajo dotične zneske zaračunati kontokorentno. Zamudam so krive prometne razmere na Stajerskem. Vpokojenici, ki se niso prejeli svojih pokojnin za tekoči mesec, naj še nekaj dni potrpijo.

— **Sestanek društva slovenskih kmetijskih učiteljev** v zvezi z občinim zborom se vrši v soboto, dne 14. decembra t. l., ob 3. popoldne v sobani Slovenske kmetijske družbe v Ljubljani z naslednjim vzporedom: 1. Poročilo načelnika in blaginika. 2. Dopolnilna volitev v odbor. 3. Izprememba pravil. 4. Stanovske zadeve. 5. Uprava kmetijstva. Poroča inž. R. Lah. 6. Kmetijsko šolstvo. Poročevalec ravnatelj Ivo Bele. 7. Agrarne reforme. Poročevalec inž. Alb. Vedernjak. Sestanek se nadaljuje v nedeljo, dne 15. decembra 1918, ob 10. uri popoldne. Z ozirom na važnost stanovskih vprašanj se pričakuje točna udeležba.

— **Snod kanonika Lavrenčiča.** V Stranju pri Kamniku je sklical v nedeljo, dne 1. t. m., kanonik in bivši deželni poslanec Lavrenčič shod, ki se ga je udeležilo mnogobrojno občinstvo — zlasti žensko. Zbovalci so povedali gospodu kanoniku, da se ne marajo več pokoravati ljudem, ki imajo stike z dr. Susteršičem in ki so bili stebri avstrijske vlade. Nato so vsi zbovalci zapustili dvorano, in v njej sta ostala le gospoda kanonik in domači zupnik. — Značilno je, da nikjer več ne marajo ljudi Susteršičeve in avstrijske barve, sama na višjem šolskem svetu jih še trpé. Koliko časa še?

— **Iz Tržišča na Dolenjskem** nam pišejo: Dne 1. decembra je naša šolska mladina pod vodstvom vsega svojega učiteljskega priredila lepo slavo v proslavo Jugoslavije. — Po krepki deklamaciji »Mi vstajamo!«, ki jo je deklamovala deklica v narodni noši, je govoril naš buditelj g. župnik Bajc. V svojem dovršenem govoru je slavil našo domovino Jugoslavijo, zlasti pa nas seznanil z vrlim bratskim narodom — s Srbi. — Pod vodstvom naduč. A. Skulja so dečki igrali igrice: »Bratje, ki se niso poznali«. Gosp. kaplan A. Peček nam slika, kako smo se Slovenci, Hrvati in Srbi do sedaj topli med sabo in kako nas privede k spoznanju »stric iz Amerike«. — Druga igrice »Cista vest« je bila kaj ljubka. Posebno pestre so bile branjeve. Ne smemo pozabiti vedno dremajoče Tone. — Slavje je zaključila po tov. nadučitelju sestavljena slika: »Stanovi se klanjajo v slogi Jugoslaviji«. Združeni vsi stanovi troimenskega naroda hočejo složno delati v ljubljani domovini. Vesele se Jugoslavije in v krepkem spevu ji prispežejo večno ljubezen in zvestobo:

»Bratje in sestre, srca na kvišku,
dom je naš rešen smrtnih vezi!
Smrti pogine, kdor je ne ljubi —
zemlje slovanske, naše lasti!»

Na občo željo so prireditve ponovili v nedeljo, dne 8. decembra. Čisti dobiček se pokloni kot narodni davek šolske mladine. —

Srednješolske vesti.

DRUŠTVO SLOVENSkih PROFESORJEV V LJUBLJANI

je imelo v mesecu novembru t. l. tri važne, jako dobro obiskane sestanke. Na prvih dveh, dne 6. in 11. novembra, so se sestavili predlogi na našo Narodno vlado o najnujnejših in takojšnjih izpremembah v srednjem šolstvu na slovenskem ozemlju. Poročevalec je bil dr. Ilesič. Sklepalo se je 1. o centralnem vodstvu, 2. o učnih zavodih, 3. o učnem načrtu. Debata je bila poučna in živahna. Glede nemških gimnazij v Ptuj, Ljubljani in Kočevju smo slišali statistične podatke, kako se je umetno vzdrževalo nemštvo teh zavodov. Sklenilo se je, da se nemška gimnazija v Ptuj opusti in nadomesti s primernim slovenskim zavodom. Toplo so zagovarjali, da se Ptuj dá slovenska srednja šola, zlasti gg. dr. Požar, Malnar, Vajda, Vesenjak. Glede deželne ženskega učiteljskega v Mariboru je bil predlog soglasno sprejet, da se opusti. Gojenke lahko prestopijo na slovenski zavod šolskih sester istotam. (Nemci ga prenese v Linc, kakor smo čitali. Op. ur.) Gimnazija v Kočevju se s prihodnjim letom opusti. Na realki v

Ljubljani in gimnaziji v Celju ter Mariboru naj bodo temeljni razredi slovenski; po potrebi, če je dovolj pristnih Nemcev iz države SHS, se jim priklapijo nemške vzporednice. Realka v Mariboru naj dobi slovensko vodstvo in sprejemni izpit za 1. razred naj se vnovič razpiše! O gimnazijah, realki in učiteljsku v Celovcu in Bejaku je posebno poročilo izdelal dr. Kotnik. Kazen prej imenovanih so se debate udeleževali se tovariši: Maselj, Jeran, dr. Dolar, dr. Kusar, dr. Samša, Vajnjal, ravn. Rajuga. — Poročilo in resolucije (I.—IX.) je predsednik društva dne 13. novembra osebno izročil po en izvod poverjeništvu za uk in bogocastje in Narodnemu svetu. — Temeljito delo o prehodni preosnovi srednjega šolstva na slovenskem Stajerskem je poslala stajerska podružnica; daje za prehodno preosnovo svojih zavodov: realka v Idriji, gimnaziji v Kranju in Novem mestu. — Nasvete o trajni preureditvi našega srednjega šolstva so poslali: ravn. Wester, dr. Pavel Breznik (Dunaj), dr. Strmsek (Maribor), dr. Pregelj (Kranj), dr. Sanda (Dunaj). Razgovor o njih smo zaradi pozne ure, za, morali odločiti. — Na seji dne 14. novembra je odbor sklenil sledeči resoluciji:

1. Organizaciji slovenskega srednješolskega učiteljskega pristuje brezdvomno odločujoč vpliv na uredbi našega šolstva.

2. Referent za šolske stvari bodi vzet iz srede učiteljskega; jurist mu bodi podrejen. V pedagoških in osebnih zadevah imej samo referent besedo; pridenjeni jurist je v jurističnih.

Resoluciji je društveni predsednik izročil poverjeništvu za uk in bogocastje dne 15. novembra.

Dne 20. novembra je odbor sklenil in izročil preosnovi Narodne vlade ter poverjeništvu za uk in bogocastje te-le tri resolucije:

1. Društvo slovenskih profesorjev zahteva, da se vsa mesta, na zavodih in pri centrali, razpisujejo. To je bila temeljna zahteva vsega srednješolskega učiteljskega že v stari Avstriji. Bo to v korist šolstva, učiteljskega in uprave same.

2. Z ozirom na neupostevanje tega temeljnega načela pri vseh dosežanjih imenovanju, kar je med srednješolskim učiteljskim vzbudilo nevoljo in nezadovoljnost, se čuti odbor poklicanega in primorane, da proti temu načinu imenovanja odločno protestira.

3. Da se takemu avtokratičnemu ravnanju izogne in zanprej res demokratiško postopa, naj da poverjeništvu organizaciji srednješolskega učiteljskega, ki so v njej domala združeni vsi tovariši, primeren vpliv v tej zadevi s tem, da pred vsakim imenovanjem na odločujoča mesta in k centrali Društvo slovenskih profesorjev vpraša, nima li resnih in tehtnih pomislekov v posameznem slučaju.

Na tretjem sestanku dne 30. novembra so se glede volitve obeh delegatov in obeh namestnikov v novi višji šolski svet navzoči člani po daljši debati popolnoma sporazumeli. Trije zavodi (Kranj, Novo mesto, St. Vid) so poslali pooblaščenca. Kandidati društva so: dr. Simon Dolar (Kranj), član; dr. Bevk (Ljubljana), namestnik; dr. Ant. Breznik (St. Vid), član; prof. Ant. Sušnik (Ljubljana), namestnik.

Kataster, ki ga je izdelal odbornik prof. Jeran, vsebuje nekaj čez 350 tovarišev, delujočih na slovenskih srednjih šolah (gimnazijah, realkah, učiteljskih, obrtniških); gotovo 95 odstotkov jih je v društvu.

Občni zbor društva slovenskih profesorjev v Ljubljani bo v nedeljo, dne 15. t. m., ob 9. popoldne v risalnici prve državne gimnazije.

Srednjo šolo posebnega tipa ustanove v Bosni. V tej šoli bodo poučevali arabski, turški in od 5. razreda naprej latinski jezik. Ta srednja šola bo centralni učni zavod za mohamedanski živelj države SHS. Ta šola bo nekaka pripravnica za islamske bogoslovce.

Slovenska gimnazija in realka v Mariboru. S 1. decembrom se je izvršila važna preustrojitve državne gimnazije v Mariboru. Ta učni zavod, ki letos praznuje 160 letnico svojega obstoja, je imel doslej temeljnih 8 nemških razredov, ki so jim bili pridruženi 4 nižji slovenski razredi, v katerih pa je tudi stopnjevala bila nemščina učni jezik. Z navedenim dnem pa se je razmerje korenito predrugačilo, rekli bi, preobrnili. Z združitvijo vseh Slovencev, ki jih je itak bilo dve tretjini vsega dijaštva, v posebne razrede, je nastala popolna slovenska gimnazija, ki tvori temelj zavoda, a nemško dijaštvo se je odkazalo vzporednicam, ki so priklapije slovenski gimnaziji. Tudi učiteljsko osebje se je ločilo po narodnosti. Nemške paralele so dobile posebnega pedagoškega vodjo (prof. Fr. Knappa), a so z njim podrejene v vrhni in upravnih poslih ravnatelju temeljnega zavoda, dr. Jos. Tomišku. Glavni slovenski zavod ostane v gimna-

zijskem posloplju, vzporednice so se prešle v neko mestno posloplje na Elizabetni cesti št. 16. V glavni gimnaziji je učni jezik odstoj v vseh razredih in premetih slovenski, v vzporednicah se uvede slovenscina kot obvezni predmet za vse razrede. — S prestopom gimnazijcev letošnjega 1. razreda, ki šteje 85 učencev, ter Slovencev, ki so posecali nemško realko v Mariboru in na podlagi naknadnih sprejemnih izpitov, se ustanovi slovenska realka v Mariboru, ki je otvorila svoj 1. razred dne 6. decembra. Razred je nastanjen v gimnazijskem posloplju in podrejen takisto gimnazijskemu ravnatelju dr. Tomišku; prigradenih je zanj doslej 35 učencev.

Gimnazijski zrelostni izpiti privatistov. Komisija, ki bode sklepala o reformi srednjim sol, bi naj tudi glede privatistov določila nekaj točk, po katerih bi bil zrelostni izpit v klasičnih jezikih za privatiste olajšan tako, da bi se zahtevalo v slučaju, da zna kandidat dva živa jezika, samo znanje latinscine in ne tudi gršcine.

Književnost in umetnost.

»Gospodin Franjo«. Kakor je znano, je zaplenila avstrijska cenzura leta 1914. roman »Gospodin Franjo«, najpomembnejše delo pisatelja Podimbarskega. Zaradi tega romana je bila razpucena »Slovenska matica«, pisatelj sam pa je bil konfirman na Nizjem Avstrijskem, kjer je kot žrtve tedanjim razmer umrl. Knjgovezec »Slovenske Matice« g. Ivan Bonač je oddal cenzuri le 10 izvodov. Ostalo zalogo je o pravem času spravil ter jo v svoji kleti zazidal. Ob rojstvu Jugoslavije — čez dobra 4 leta — je steno podri in izročil knjige »Slovenski Matici«. Priznanje in hvale, ki gre za to delo g. Ivanu Bonaču, je sama ob sebi umevna. Ker je cena vsem knjigam povsod poskočila, ker je trpela naša Matica zaradi razpusta občutno skodo in bi rada vsaj deloma nadomestila izgubljeni imetek, je bil storjen sklep, izvodom »Gospodinja Franja« nekoliko zvišati ceno. Posamezna knjiga stane 14 kron. Na razpologo je v pisarnici »Slovenske Matice« na Kongresnem trgu št. 7, 1. nadst., ob delavnikih vsako popoldne od 3. do 5. ure. Ker je zaloga majhna, naj se tisti, ki knjigo žele, takoj oglašijo.

Slovenski pisatelj. S 1. januarjem 1919. bo izdajalo izobraževalno društvo »Svoboda« v Ljubljani svoj družinski list »Svoboda«. V ta namen se obrača društvo do slovenskih pisateljev s prošnjo, naj kot sodrujnik sodelujejo pri listu, da se tudi delavstvu in sploh nižjim slojem nudi duševna hrana, ki so je doslej pogrešali. Pisatelji naj pošiljajo rokopise na: Uredništvo »Svobode«, Ljubljana, Frančiškanska ulica št. 6.

Uredništvo »Slovenskega Učitelja« je prevzel tovariš Fran Fabinc, podpredsednik Slomškove Zveze.

Zadnje vesti.

OTVORITEV ŠOL V TRSTU.

Ljubljanski korespondenčni urad poroča iz Trsta z dne 9. t. m.: V sredo, 4. t. m., so zopet otvorili italijanske srednje, meščanske in ljudske šole in italijanski rikreatoriji in otroške vrtnice ter slovenske občinske ljudske šole spodnje in zgornje okolice. Za druge slovenske šole v mestu, kakor CM ljudske šole pri Sv. Jakobu in na Acquedottu, za CM meščansko šolo pri Sv. Jakobu, za slovensko trgovsko šolo in obrtno in trgovsko nadaljevalno šolo, kakor tudi za slovensko gimnazijo in učiteljske ni še nič določenega. Predloge za otvoritev navedenih šol s prenarajenimi učnimi načrti in z navedbo učnih knjig, ki naj bi bili odsiljal v rabi, so vložili Slovenci pri gubernijski oblasti takoj prve dni po okupaciji, vršile so se ond tudi nekatere konference s slovenskimi zastopniki, vendar do danes še ni nobene rešitve. Razglas gubernijske oblasti od 1. t. m. zahteva, da morajo vse privatne šole vložiti pri gubernijski oblasti prošnjo, da se jim podeli dovoljenje, zopet prevzeti svoje delovanje. Nemške državne šole, kakor ljudske in meščanske, gimnazija in realka ter nemški privatni ženski licej bržkone ne bodo več otvorene, ker je njih posloplja deloma zasedlo italijansko vojaštvo, deloma so pa že določena za italijanske šole. Tudi posloplje CM šole pri Sv. Jakobu je že zasedlo vojaštvo, vendar je guverner na protest obljubil, da bo dal zopet izprazniti posloplje.

RABA CIRILICE.

Iz Zagreba nam poročajo, da je ban Mihaelović razveljavil vse nekdanje omejitve glede rabe cirilice.